

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดสรรคลื่นความถี่ให้ประชาชนมีแนวคิดหลักคือให้ประชาชนได้ใช้สื่อเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยสื่อหลักที่จะให้ประชาชนได้ใช้คือ วิทยุกระจายเสียงภายใต้ชื่อว่าวิทยุชุมชน (community radio) กล่าวอีกนัยหนึ่ง มาตรา 39,40 และ41 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ สสร. เปลี่ยนแนวคิดหลักจากประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (representative democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participation democracy) สื่อมวลชนซึ่งแต่เดิมผูกขาดโดยรัฐและธุรกิจเอกชนก็เปลี่ยนเป็นกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ประชาชนมีความเข้มแข็ง หลากหลาย เปิดกว้าง มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนเป็นเจ้าของ สามารถเข้าถึง ร่วมจัดสรร มีการตรวจสอบองค์กรคุณภาพ เนื้อหาสาระในระบบเพื่อเพิ่มประโยชน์สูงสุด (นิรันดร์,2542)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้ยึดแนวคิดการสร้างความเข้าใจ การยอมรับความมีเกียรติมีศักดิ์ศรีของประชาชน การยอมรับอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลาย (diversity) ความไม่เป็นเพียงหนึ่ง (plurality) ซึ่งหมายความว่ามนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกันในความเชื่อในสิ่งต่างๆ การยอมรับความหลากหลายทางความคิด การใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน การยอมรับว่าทุกคนบนโลกมีหลากหลายเผ่าพันธุ์ไม่ใช่เพียงเผ่าพันธุ์เดียวหรือวัฒนธรรมเดียวเท่านั้น การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนฐานการยอมรับในสิ่งเหล่านี้ (จุมพล,2542)

องค์การยูเนสโกได้สรุปว่าวิทยุชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication) การสื่อสารในแนวนอนนี้ได้ยึดหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเข้าถึงสื่อ (access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการ หรือจัดทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่ตัวเองโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย นอกจากนี้ เป็นช่องทางให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือแสดงความต้องการเปลี่ยนแปลงรายการ เสนอให้มีการปรับเปลี่ยนได้ แม้คณะผู้ผลิตรายการ หรือผู้ควบคุมการทำงาน ของสื่อที่นั้นประชาชนก็สามารถเปลี่ยนได้

2. การมีส่วนร่วม (participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกๆระดับในระบบการสื่อสารเริ่มตั้งแต่การวางแผนการสื่อสารภายในชุมชนต่างๆประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ทุกขั้นตอน

3. การจัดการด้วยตนเอง (self-management) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองตามวิถีทางกระบวนการประชาธิปไตยและการตัดสินใจนั้นครอบคลุมการคิด การวางแผน การกำหนดนโยบายการบริหารและการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเองรวมไปถึงการบริหารสถานี ยูเนสโกยอมรับว่าการจัดการด้วยตนเองจะต้องค่อยเป็นค่อยไป ส่วนใน 2 หลักการแรกคือการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้

การทำการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจต่อวิทยุชุมชนของเกษตรกร รวมทั้งโครงสร้างการบริหารงาน การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากวิทยุชุมชนกำลังเป็นที่สนใจอย่างมาก มีการจัดตั้งคลื่นวิทยุชุมชนขึ้นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่มิได้เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง คลื่นวิทยุชุมชน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนเป็นสถานีวิทยุที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ครอบคลุมพื้นที่ 18 หมู่บ้านของ ตำบลป่าสักจังหวัดลำพูน ตั้งเป็นสถานีวิทยุเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง มีเป้าหมายหลักมุ่งหวังให้คนในชุมชนได้รับข่าวสารที่เกิดขึ้นในชุมชน และใช้ประโยชน์จากข่าวสารที่มาเผยแพร่อย่างแท้จริง มุ่งหวังเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก อีกทั้ง คลื่นวิทยุชุมชน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนเป็นคลื่นวิทยุชุมชนที่คนในชุมชนร่วมกันก่อตั้งและไม่มีเรื่องของผลประโยชน์ทางธุรกิจมาเกี่ยวข้องจึงเหมาะสมที่จะทำงานวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารและดำเนินงานวิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 MHz. ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
2. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 MHz ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม กับการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 MHz. ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อผู้ผลิตรายการวิทยุชุมชนสามารถใช้ในการวางแผนและประเมินผลวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆ และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจต่อวิทยุชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 MHz ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิดและปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

ตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- รายได้ของเกษตรกร
- พื้นที่ทำการเกษตร
- จำนวนแรงงานในครัวเรือน
- ตำแหน่งทางสังคม
- การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

- การมีส่วนร่วมต่อวิทยุชุมชนของเกษตรกร
- ความพึงพอใจต่อวิทยุชุมชนของเกษตรกร

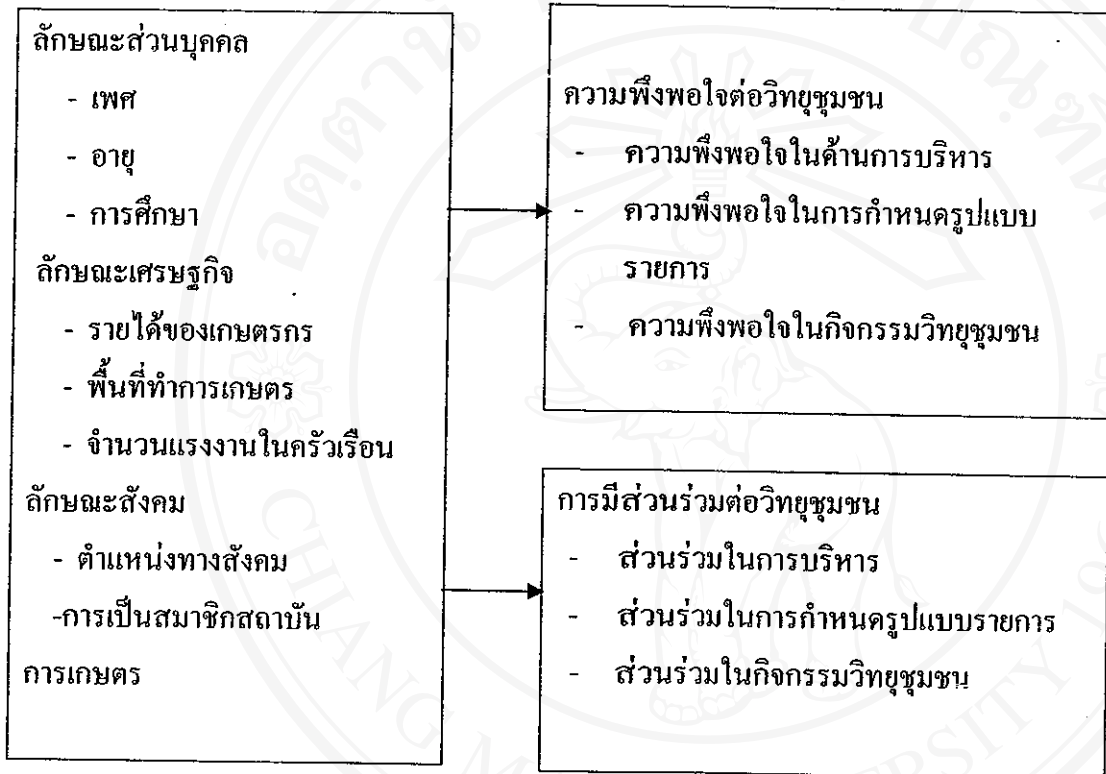
ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีลักษณะดังนี้

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variable)

นิยามศัพท์

1. ความพึงพอใจ หมายถึง การตระหนักรู้และยอมรับว่าวิทยุชุมชนได้ตอบสนองการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในด้านการบริหาร รูปแบบรายการ กิจกรรมวิทยุชุมชน
2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวิทยุชุมชน FM 90.25 MHz ตำบลป่าสัก จังหวัดลำพูน ประเด็นคือ
 - 2.1) การมีส่วนร่วมในการบริหาร หมายถึง เกษตรกรเป็นคณะกรรมการบริหารคลื่นวิทยุชุมชน FM 90.25 MHz ตำบลป่าสัก จังหวัดลำพูน
 - 2.2) การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบรายการ หมายถึง เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการ กำหนด เนื้อหารายการ เวลาออกอากาศ
 - 2.3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิทยุชุมชน หมายถึง เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิทยุชุมชน การติดตามฟัง การโทรศัพท์เข้าไปในรายการ การเป็นวิทยากรรับเชิญ
3. โครงสร้างวิทยุชุมชน หมายถึง ระบบที่ประกอบด้วยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ การบริหารและการจัดการของวิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 MHz ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
4. รูปแบบรายการ หมายถึง ลักษณะการนำเสนอรายการของรายการวิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน MHz เช่น รายการธรรมะ รายการข่าว รายการสารคดี รายการเพลง เป็นต้น
5. วิทยุชุมชน หมายถึง วิทยุชุมชนคลื่น FM 90.25 MHz ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน